

CZU 343.985

DOI 10.5281/zenodo.6466810

ASISTENȚA TEHNICO-CRIMINALISTICĂ LA CERCETAREA INFRAȚIUNILOR

Vladislav TÎMCIUC,
Eduard PUI,
Vladislav GALEMBA

Nivelul de asistență tehnico-criminalistică de care se bucură organele de ocrotire a normelor de drept se află în permanență în vizorul tuturor. Populația, inclusiv statul, își permite să menționeze despre dotarea insuficientă cu mijloace tehnico-criminalistice a instituțiilor statale ce au misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, de a descoperi, cerceta și preveni infracțiunile și contravențiile. Dar nimeni nu punctează atenția pe crearea condițiilor necesare la formarea unui profesionist care trebuie să aibă abilitățile și deprinderile necesare pentru aplicarea arsenalului criminalistic la prevenirea, descoperirea și cercetarea infracțiunilor și contravențiilor.

Cuvinte-cheie: asistență tehnico-criminalistică, infracțiune, procedee tactice, recomandare.

TECHNICAL-FORENSIC ASSISTANCE IN RESEARCH CRIME

Vladislav TÎMCIUC,
Eduard PUI,
Vladislav GALEMBA

Level technical and forensic support enjoyed by the organs of law enforcement is at all times on everyone's radar. Population, including the state can afford to mention about insufficient equipment with technical-criminalistic state institutions that are tasked to defend fundamental human rights and freedoms, discover, investigate and prevent crimes and misdemeanors. But no punctuate attention on creating conditions for the formation of a professional who must have abilities and skills needed to apply forensic arsenal to prevent, detect and investigate crimes.

Keyword: forensic technical assistance, crime, processes tactical, recommendation.

Introducere. Activitatea de descoperire, cercetare și prevenire a faptelor ilegale se realizează în conformitate cu cadrul normativ și datorită existenței unui sistem de asistență tehnico-criminalistică performant. Asistență tehnico-criminalistică este acel element

care are atât funcția de creare a condițiilor de menținere permanentă a capacității organelor de drept de a soluționa sarcini tehnico-criminalistice concrete ce apar în activitatea de urmărire penală, cât și de realizare în fapt a acestor potențialități de către subiecții activi-

tăților criminalistice [7].

Cât privește prima componentă a sistemului, adică nivelul organizatoric-administrativ, acesta este susținut de Ministerul Justiției și Ministerul Sănătății, subdiviziunile tehnico-criminalistice operative sau de expertiză judiciară ale Ministerului Afacerilor Interne și ale Centrului Național Anticorupție și alte instituții publice de expertiză judiciară. Sarcinile ce se cer a fi rezolvate la acest nivel țin mai cu seamă de organizare și dirijare, de reglementarea juridică a aplicării mijloacelor tehnico-științifice, de formare inițială și perfecționare continuă a subiecților utilizării mijloacelor criminalistice etc. Aceste scopuri se concretizează în legislația procesual-penală, dar și în actele departamentale [1, p. 33].

Material și metodă. Pentru realizarea scopurilor și obiectivelor trasate, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, în calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică, de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei, legislației naționale și internaționale.

Rezultatul discuției. Necesitatea crescândă a organelor de drept în mijloace tehnice folosite în lupta cu criminalitatea contemporană este evidentă. Importanța acestei probleme sporește odată cu înrăutățirea situației criminogene și creșterea numărului de infracțiuni la săvârșirea cărora făptuitorii aplicând uneori mai intensiv noile mijloace tehnice, pot opune rezistență semnificativă organelor de urmărire penală. Totodată, este evident și faptul că elaborarea spectrului larg de mijloace tehnice necesare soluționării tuturor sarcinilor tehnico-criminalistice, cu atât mai mult cele ce țin de descoperirea și cercetarea infracțiunilor în ansamblu, în cadrul criminalisticii naționale, este ireală, ținându-se cont de potențialul nostru economic [4, p. 33].

Cunoașterea exactă a împrejurărilor și circumstanțelor existente la momentul săvârșirii infracțiunii este o activitate complicată și condiționată de o multitudine de factori subiectivi și obiectivi.

În acest context, menționăm opinia autorului N. Iakubovici [8, p. 9] precum că procesul de descoperire a infracțiunilor, nu de puține ori, este împovărat de condițiile în care s-a săvârșit infracțiunea (condiții nefavorabile, care afectează procesul de descoperire, acumulare, ridicare și fixare a urmelor); comportamentul făptuitorului (acesta poate crea impedimente sau bloca activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunii); nivelul de dezvoltare a mijloacelor și metodelor tehnico-criminalistice aplicate la descoperirea, fixarea, ridicarea și examinarea probelor materiale (ținând cont de nivelul de dezvoltare a făptuitorului, acesta poate aplica mijloace tehnico-științifice mai moderne în activitatea sa criminală decât organele judiciare în activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunilor).

Este elocvent faptul că în procesul de cercetare și descoperire a infracțiunilor angajații poliției, procuraturii se ciocnesc cu probleme de ordin practic, nu gnoseologic. Iar pentru soluționarea acestora este necesară folosirea mijloacelor, procedeele și metodelor de cunoaștere a realității obiective, care asigură dobândirea informației maxime în privința infracțiunilor săvârșite și participanților la ele.

În practică, pentru a caracteriza activitatea ofițerului de urmărire penală sau a ofițerului de investigație, sunt folosite astfel de expresii precum: „arta descoperii infracțiunilor”, „arta audierii”, „măiestria ofițerului de urmărire penală sau a celui de investigație” etc.

Rădăcinile unei astfel de aprecieri pornesc de la calitățile individuale pe care le are persoana aflată în funcția de ofițer de urmărire penală sau de investigație, care în procesul executării atribuțiilor de serviciu respectă cu strictețe nu numai cerințele legale (reglementate în legi, hotărâri, dispoziții, instrucțiuni etc.), ci își mai folosește inteligența, diferite metode și procedee pentru soluționarea sarcinilor cognitive.

De cele mai multe ori, descoperirea și folosirea de către lucrătorii practici a meto-

delor cognitive se derulează intuitiv, în pofida faptului că există recomandări criminalistice, care specifică cum trebuie procedat într-o situație concretă de urmărire penală. Însă conținutul acestora, din păcate, nu este cunoscut practicienilor din diferite motive.

În acest context, considerăm oportun de specificat că o bună parte din angajații organelor de drept nu cunosc existența unor astfel de recomandări, dar ar dori să ia cunoștință de ele.

Cunoștințele și abilitățile practice ale angajaților organelor de drept trebuie să se bazeze și pe realizările criminalisticii (tehnica criminalistică, tactica criminalistică și metodică criminalistică), deoarece anume ele reprezintă arsenalul mijloacelor și metodelor tehnico-tactice care asigură eficacitatea activității direcționate spre aflarea adevărului pe cauză.

Însă aceasta nu este de ajuns. Mai este necesar ca lucrătorii practici să fie pregătiți să poată pune în aplicare acest arsenal de mijloace și metode tehnico-criminalistice. Succesul descoperirii și cercetării infracțiunilor, în mare parte, este asigurat de rolul activ pe care trebuie să-l aibă ofițerul de urmărire penală și cel de investigație.

Termenul „asistență criminalistică” se folosește intens în literatura de specialitate în ultimul timp. Apariția acestui termen a fost determinată de necesitățile practicii de a lupta efectiv cu criminalitatea prin intermediul aplicării în practică a mijloacelor, metodelor și procedeelelor criminalistice destinate descoperirii, acumulării, examinării și folosirii informației necesare activității de descoperire și cercetare a infracțiunilor.

Actualmente, se folosește termenul „dotare criminalistică”, anterior era folosit termenul „asistență tehnico-criminalistică”.

Autorul R. Belkin [6, p. 64] specifică existența noțiunii de „asistență criminalistică acordată poliției criminale în activitatea de descoperire a infracțiunilor”, înțelegându-se prin aceasta un sistem de cunoștințe criminalistice care stau la baza creării deprinderilor

și abilităților în vederea folosirii recomandărilor criminalistice și aplicării mijloacelor, metodelor criminalistice la prevenirea, descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

Autorul Z. Kirsanov [4, p. 10-11] consideră că asistența criminalistică trebuie să fie privită nu numai ca o soluție pentru sarcinile criminalisticii (elaborarea și implementarea în activitatea organului de urmărire penală și serviciilor speciale de investigație a mijloacelor și metodelor de acumulare, aprecierea și folosirea informației necesare pentru descoperirea, cercetarea și prevenirea infracțiunilor), dar și ca pe o soluție pentru funcția didactică (elaborarea recomandărilor practice privitoare la instruirea angajaților, să aplice corect cunoștințele criminalisticii).

În opinia noastră, problema primordială a descoperirii și cercetării infracțiunilor este alegerea celor mai raționale metode, procedee și mijloace ce ar asigura soluționarea sarcinilor cognitive de descoperire și cercetare a infracțiunilor, luându-se în calcul nu numai posibilitățile utilizării recomandărilor criminalistice, ci și posibilitățile executorului.

Selectarea unor astfel de procedee, metode și mijloace depinde de scopul și modul de acțiune stipulat în decizia tactică. Realizarea practică a deciziilor tactice se înfăptuiește prin combinațiile și procedeele tactice.

Incursiunile făcute în tactica criminalistică denotă faptul că mijloacelor tehnico-criminalistice sunt subordonate procedeele tactice și în cadrul unor acțiuni de urmărire penală în scopul soluționării sarcinilor strategice – de descoperire și cercetare a infracțiunilor.

Dacă recunoaștem că realizările criminalisticii se pun în aplicare de către ofițerul de urmărire penală și ofițerul de investigație în luarea unei decizii criminalistice, atunci ca o condiție ce asigură alegerea corectă și folosirea optimală a metodelor, procedeelelor și mijloacelor criminalistice pentru soluționarea unei sarcini cognitive particulare este existența pregătirii situative a ofițerului de urmărire penală și a celui de investigație să

aplice în practică oportun și întemeiat recomandările criminalistice.

Astfel, asistența criminalistică în vederea descoperirii și cercetării infracțiunilor poate fi definită și interpretată ca un sistem organizațional-funcțional direcționat spre formarea și susținerea, la un anumit nivel, a pregătirii angajaților organelor judiciare în vederea folosirii sistematice în practică a arsenalului criminalistic în lupta cu infracționalitatea, inclusiv la realizarea activității de pregătire pentru fiecare situație de urmărire penală în parte.

G. Zorin, caracterizând nivelul de profesionalism al ofițerului de urmărire penală, care este compus din totalitatea cunoștințelor și abilităților pe care le posedă, folosește termenul „repertoriu tactic al ofițerului de urmărire penală” [4, p. 6]. Luând în considerare că repertoriile tactice sunt privite ca un mijloc de realizare a oportunităților acțiunii de urmărire penală, G. Zorin [4, p. 5] specifică existența termenului „potențial tactic al acțiunii de urmărire penală”. Înțelegând prin el un complex de informații cu caracter probatoriu ce se află în formă latentă și care poate fi descoperită, cercetată și interpretată de ofițerul de urmărire penală (în cazul în care ofițerul de urmărire penală dispune de un astfel de repertoriu tactic ce i-ar asigura extragerea informației din sursă).

V. Obrazțov folosește, de asemenea, noțiunea de „potențial tactic al acțiunii de urmărire penală” [3, p. 501].

Potențialul acțiunii de urmărire penală reprezintă o categorie de probabilitate, compusă din posibilitățile teoretice de consecvență ale ofițerului de urmărire penală, pe când repertoriul tactic este o categorie reală care depinde complet de calitățile ofițerului de urmărire penală și este determinat de scopul real al acțiunii de urmărire penală.

Categoria potențialului tactic al acțiunii de urmărire penală privită în contextul asistenței criminalistice, ca element ce asigură descoperirea și cercetarea infracțiunilor, nu reflectă integral activitatea informativă de cu-

noaștere desfășurată de practicieni.

În opinia noastră, ca o categorie independentă, printre cele enunțate anterior, trebuie evidențiată noțiunea de „potențial tactic al lucrătorului practic” – ea va reflecta cunoștințele, deprinderile, abilitățile necesare în vederea soluționării optime de către lucrătorii practici a sarcinilor referitoare la descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

Potențialul tactic al lucrătorului practic caracterizează componenta intelectuală a lucrătorului, pregătirea tactică pe care o are în vederea utilizării în practică a arsenalului de mijloace și metode criminalistice.

Condițiile principale ce asigură formarea arsenalului tactic al ofițerului de urmărire penală sunt:

- prezența în memorie, în stereotipul de comportament a procedurilor și metodelor tactice, ce sunt suficiente din punct de vedere cantitativ și calitativ;

- prezența abilităților și deprinderilor practice ce asigură utilizarea optimală a acestora în activitatea de descoperire, fixare, ridicare, cercetare și apreciere a informației;

- prezența în memorie a erorilor tipice de urmărire penală, inclusiv a deprinderilor de prognozare a existenței și de reparare a acestora în situații concrete.

Conținutul potențialului tactic cuprinde și cunoștințele tactice referitoare la descoperirea și cercetarea infracțiunilor; cunoașterea și existența abilității de a folosi arsenalul tactic de mijloace și metode tehnico-criminalistice în lupta cu criminalitatea; abilitatea de a identifica la timp și precis sarcina tactică apărută și condițiile care ar asigura soluționarea ei; capacitatea de a aprecia corect posibilitățile care există; abilitatea de a alege o anumită cale de soluționare a sarcinii tactice; la fel, capacitatea de soluționare a sarcinilor tactice nestandarde, învățarea a tot ce este nou, inclusiv elaborarea a ceva nou cu propriile puteri. Este rațional de specificat că nivelul înalt al potențialului tactic servește drept element ce atestă capacitatea lucrătorului practic de a găsi soluțiile tactice optime noi pentru sar-

cinile apărute.

Nivelul potențialului tactic al lucrătorului practic îi asigură un caracter activ în activitatea de utilizare a arsenalului tactic și determină stilul (metode individuale de utilizare a arsenalului de mijloace tactico-criminalistice în activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunilor).

Potențialul tactic diferă de comportamentul real al lucrătorului, fiind determinat de anumite circumstanțe printre care putem enumera: situația de urmărire penală creată, calitățile individuale ale persoanelor antrenate în procesul de descoperire și cercetare a infracțiunilor.

Conținutul potențialului tactic al lucrătorului practic reprezintă ceva dinamic, ce reflectă problemele vitale ale practicii de descoperire și cercetare a infracțiunilor. Problematika studierii procesului de formare a potențialului tactic are un caracter complex ce impune unirea eforturilor teoreticienilor și practicienilor.

Cel mai reușit această problemă o soluționează curriculumul facultăților de drept.

Curriculumul oferă posibilitatea de a crea anumite abilități, deprinderi și capacități viitorului lucrător practic, care va activa în domeniul descoperirii, cercetării și prevenirii infracțiunilor.

Organizarea cunoștințelor criminalistice, orientate spre o anumită situație de urmărire penală reprezintă o condiție importantă ce asigură eficacitatea recomandărilor criminalistice.

În prezent, lucrătorii practici acționează în situațiile create ghidându-se de propria experiență sau se lasă pe mâna intuiției, deoarece în multe instituții studierea criminalisticii se face prin aplicarea metodelor teoretice fără a se recurge la lecții practice, lucrări de laborator etc.

Astfel, acei lucrători care nu au cunoștințele criminalistice necesare au nevoie să li se formeze abilități și deprinderi care ar asigura executarea atribuțiilor de serviciu la care pot fi atribuite:

– aprecierea corectă a situațiilor de urmărire penală și speciale de investigație (situațiile tipice și particulare);

– abilitatea și deprinderea de a lua decizii corecte.

Activitatea didactică în domeniul criminalisticii trebuie să se formeze din necesitatea creării la lucrătorii practici a deprinderilor și abilităților de percepere și analiză corectă a situațiilor ce apar pe parcursul cercetării și descoperirii infracțiunilor săvârșite de formațiunile criminale ca ei să poată să estimeze operativ sarcinile tactice și să pună în executare soluțiile tactice optimale.

Punctul slab al lucrătorului practic îl reprezintă comunicarea și conlucrarea slabă cu ceilalți participanți implicați în efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație.

În acest context, este oportun de specificat că dacă norma procesuală se respectă cu strictețe, atunci tactica efectuării acțiunii de urmărire penală conține o multitudine de erori și greșeli, iar participanții dau dovadă de lipsa abilităților de comunicare [4, p. 3]. De aici reiese că un element important al potențialului tactic al lucrătorului practic îl reprezintă complexul de deprinderi ce asigură o comunicare reușită în vederea soluționării sarcinilor tactice.

Realizarea potențialului tactic al lucrătorului practic îi asigură existența altor componente ale pregătirii tactice – motivarea, emoțiile, voința.

Concluzii. În ipoteza studiului științific realizat, generalizând cele consemnate în conținutul propriu-zis al lucrării, înaintăm concluziile:

1. Asistența criminalistică în vederea descoperirii și cercetării infracțiunilor reprezintă un sistem organizațional-funcțional direcționat spre formarea și susținerea, la un anumit nivel, a pregătirii angajaților organelor judiciare în vederea folosirii sistematice în practică a arsenalului criminalistic în lupta cu infracționalitatea, inclusiv la realizarea activității de pregătire pentru fiecare situație de

urmărire penală în parte.

2. Existența la lucrătorul practic a cunoștințelor profunde, a abilităților și deprinderilor de utilizare a mijloacelor și metodelor tehnico-criminalistice, a gândirii nestructurate, a persistenței în activitatea realizată sunt acele condiții care asigură aplicarea arsenalului tactico-criminalistic la descoperirea și cercetarea infracțiunilor.

3. La etapa de repartizare a sarcinilor în vederea cercetării infracțiunii trebuie să se țină cont de nivelul potențialului tactic al

lucrătorului practic, fiindcă prin aceasta se asigură caracterul activ al lucrătorului în activitatea de utilizare a arsenalului tactic și determină stilul (metode individuale de utilizare a arsenalului de mijloace tactico-criminalistice în activitatea de descoperire și cercetare a infracțiunilor).

4. Punctul slab al lucrătorului practic îl reprezintă comunicarea, conlucrarea slabă cu ceilalți participanți implicați în efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație.

Bibliografie:

1. Coldorovschii V. Asistența tehnico-criminalistică a descoperirii și cercetării infracțiunilor: realități și perspective. Teză de doctor. Chișinău, 2008. 181 p.
2. Белкин Р.С. Криминалистика. Краткая энциклопедия. – М., БРЭ, 1993. 114 с.
3. Богомолова С.Н., Образцов В.А., Протасевич А.А., Рзаев Т.Ю., Топорков А.А., Сост.: Скорченко П.Т., Под ред.: Образцов В.А. следственные действия. Криминалистические рекомендации. Типовые образцы документов. Москва: Юристъ, 1999. 501 с.
4. Зорин Г. Тактический потенциал следственного действия. Минск, 1989. с. 128.
5. Кирсанов З. Система общей теорий криминалистике. Научно-методическое пособие. Москва. 1992. 223 с.
6. Криминалистическое обеспечение деятельности криминальной милиции и органов предварительного расследования. Москва, 1997. 339 с.
7. Скорченко П.Т. Криминалистика. Техничко-криминалистическое обеспечение раскрытия преступлений. Уч.пособие. – М.: Былина, 1999; Волынский В.А. Техничко-криминалистическое обеспечение раскрытия и расследования преступлений. Пособие. - М.: ВНИИ МВД РФ, 1994.
8. Якубович Н. Теоретические основы предварительного следствия. М. 1971, с. 9

DESPRE AUTORI

Vladislav TÎMCIUC,

expert criminalist superior,

CTC-EJ al IGP a MAI,

e-mail: vladislav.timciuc@igp.gov.md

Vladislav GALEMBA,

asistent universitar,

Catedra „Instruire militară

și intervenții profesionale”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: galembav@yahoo.com

Eduard PUI,

conferențiar universitar,

Catedra „Pregătire fizică și autoapărare”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,

e-mail: eduardpui@rambler.ru